

Секція: Економічні науки

НЄДЕЛІНА ЛЮБОВ РОМАНІВНА

студентка факультету міжнародних відносин

Університету економіки і права “КРОК”

м. Київ, Україна

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ПОЛІТИКИ ПРОТЕКЦІОНІЗМУ В МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ

Міжнародна торгівля - історично перша форма міжнародних економічних відносин, що являє собою обмін товарами та послугами між державами [1, с. 13].

Розвиток міжнародної торгівлі має суперечливий характер, оскільки йому притаманні дві взаємопов'язані, але кардинально різні тенденції:

- 1) прагнення до лібералізації торгівлі, зниження торгових бар'єрів (фритредерство або політика вільної торгівлі);
- 2) посилення протекціонізму, спроби обмежити доступ “товарів-чужаків” на свої ринки.

Актуальність даної теми визначається неоднозначністю ставлення сучасної економічної науки до одного з основних питань міжнародної торгівлі: яка економічна політика є більш ефективною, - політика вільної торгівлі, чи політика протекціонізму.

Протекціонізм (франц. protectionnisme, від лат. protectio — захист, заступництво), економічна політика держави, що спрямована на захист національного господарства від іноземної конкуренції, а також на розповсюдження свого економічного впливу на зовнішні ринки. Така політика здійснюється шляхом посилення впливу держави на обсяги і структуру зовнішньої торгівлі за допомогою різноманітних засобів регулювання – заходів, що покликані обмежувати доступ іноземних товарів на внутрішній ринок чи

послаблювати їх конкурентоспроможність, та заходів, спрямованих на штучне підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників [2, с. 238-244].

Аналіз та вивчення інформаційних джерел, а саме законодавчих документів, матеріалів міжнародних та всеукраїнських наукових конференцій, робіт вітчизняних і іноземних науковців, зокрема: В.Андрійчука, І.Бураковського, Л.Губерського, Ф.Ліста, Д.Лук'яненка, В.Новицького, А.Крюгера, М.Портера, М.Пебро, української та зарубіжної періодики, фахових електронних ресурсів у мережі Інтернет, дали змогу дослідити тему у достатньому обсязі, щоб зробити певні висновки та узагальнення стосовно переваг та недоліків політики протекціонізму в сучасній системі міжнародних торгових відносин.

Політика протекціонізму як різновид державної економічної політики здійснювалася й здійснюється всіма розвинутими країнами світу. Як правило, його виправдовують збільшенням виробництва вітчизняних галузей, або як необхідність адаптації до нових умов [3].

Головним аргументом на користь політики протекціонізму як для країн розвинених, так і для країн, що розвиваються, є теза про наявність дисфункцій у механізмі внутрішнього національного ринкового регулювання. Кожний з ринків (ринок праці, капіталу, товарів тощо) має певні «дефекти», які, з одного боку, послаблюють його конкурентоспроможність до оптимального поділу й розміщення праці, капіталу, до організації ефективного товаро-обміну, а з іншого, загалом, перешкоджають ринковому механізму у сприянні швидкому розвитку певної галузі економіки [4].

Загалом, прихильники протекціонізму вважають, що економічно обґрунтованою дана політика буде в наступних випадках:

- Необхідність забезпечення оборони.

В періоди загострень відносин між державами і посилення міжнародної напруги, протекціоністські методи використовуються для збереження

національної безпеки держави, що сприяє виробництву на її території всієї необхідної, життєво важливої продукції.

– Підвищення внутрішньої зайнятості.

Суть даного положення полягає в мікроаналізі. Збільшення сукупних витрат в результаті скорочення імпорту стимулює внутрішній економічний розвиток, оскільки призводить до різкого зростання доходів і зайнятості.

– Збільшення доходів державного бюджету.

В багатьох випадках держава проводить протекціоністську політику, тому що потребує додаткових надходжень для покриття дефіциту державного бюджету.

– Диверсифікація заради стабільності.

Воєнні дії, циклічні коливання, негативні зміни в структурі промисловості викликають великомасштабні і часто болісні процеси перебудови економічних систем. Тому протекціонізм необхідний для стимулювання промислової диверсифікації і, як наслідок, зменшення залежності від кон'юнктури на світових ринках одного чи кількох видів продукції. Водночас ефективність здійснення диверсифікації безпосередньо залежить від своєчасної орієнтації на види товарів, робіт, послуг, які мають попит і є конкурентоздатними.

– Захист молодих ринків.

Тимчасовий захист молодих національних фірм від жорстокої конкуренції більш зрілих та ефективних іноземних фірм дозволяє новим галузям зміцнити свої позиції і стати ефективними виробниками. Однак в даному випадку набуває актуальності проблема вибору галузі виробництва, яка дійсно потребує захисту і володіє потенційними конкурентними перевагами.

– Захист від демпінгу.

Протекціонізм необхідний для захисту національних фірм від іноземних виробників, які збувають на ринку свою надлишкову продукцію за демпінговими цінами нижче за собівартість. Антидемпінгові протекціоністські заходи – сильна і дієва зброя в країнах з ринковою економікою [5].

Як ми бачимо, аргументи на користь протекціонізму щонайменше не є бездоганними, вони потребують ретельної перевірки, і в багатьох випадках можна знайти більш ефективні засоби досягнення тих же цілей.

Прихильники вільної торгівлі, критикуючи протекціонізм, аргументують свою позицію наступним:

- Протекціонізм руйнує ринковий механізм, тому що перешкоджає конкуренції і надає привілеї та пільги окремим виробникам;
- Митні тарифи та адміністративні обмеження негативно впливають на ціноутворення. Імпортне мито фактично сплачується покупцями, а експортне зменшує доходи виробника;
- Захищеність окремих галузей сприяє їх монополізації;
- В умовах протекціонізму сектори національної економіки частково втрачають стимули до прогресу та інновації у зв'язку з можливістю зберігати високі доходи і монополні привілеї;
- Протекціонізм посилює протиріччя між країнами, що викликає торгові війни;
- Протекціонізм завдає втрат економічним інтересам споживачів, так як вітчизняний споживач змушений буде платити вищу ціну за товар, причому не тільки за імпортований, який обкладається митом, але і за товари національної промисловості;
- Необдумане застосування протекціоністських заходів здатне завдати збитків національним компаніям, оскільки багато видів бізнесу залежать від імпортованих компонентів, матеріалів та обладнання;
- Протекціонізм часто затримує перебудову галузі [4].

Неоднозначне ставлення до протекціонізму пояснюється тим, що між позитивним і негативним характером наслідків протекціонізму немає чіткої межі. Протекціонізм дозволяє країнам отримувати взаємні вигоди за різних рівнів забезпеченості природними ресурсами та розвитку продуктивних сил, різній структурі господарств і можливості структурних перетворень, різній

платоспроможності та за наявності інших суттєвих різниць. Негативні наслідки протекціонізму для національного господарства виникають не стільки від встановлення обмежень імпорту, скільки від надто високого їх рівня або дуже тривалого застосування. Позитивний ефект від протекціоністських заходів можна очікувати, коли їх рівень та термін дії визначені на основі відповідних розрахунків.

Підводячи підсумок, варто зазначити, що політику протекціонізму у міжнародній торгівлі потрібно використовувати обережно і виважено, лише у випадку, коли це економічно обґрунтовано, коли були зроблені необхідні розрахунки та був проведений комплексний аналіз можливих наслідків.

Література:

1. Жуков Є.Ф. Міжнародні економічні відносини / За ред. Є.Ф. Жукова. - М.: ЮНИТИ, 2005. – 595 с.
2. Жаліло Я.А. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика. - К.: НІСД, 2003 – 368 с.
3. Шкодiна I. В. Сучасні тенденції самоорганізації світової економічної системи / I. В. Шкодiна // Економіка України. – 2012. – № 9. – С. 70–77.
4. Округлення О., Блінов А. Застосування політики протекціонізму в сучасному світі // Журнал Європейської економіки: Тернопільський національний економічний університет. - 2007. - №2. - С.159 - 175.
5. Американський новинний вебсайт бізнесу та технологій / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.businessinsider.com (переглянуто 9 червня 2015 року)
6. Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua> (переглянуто 22 червня 2015 року)

7. Білецька Л. В. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посіб. / Л. В. Білецька, О. В. Білецький, В. І. Савич. – 2-ге вид. переробл. та допов. – К. : Центр учб.л-ри, 2009.– 688 с.
8. Борисенко О. Сучасні тенденції формування зовнішньоекономічної політики промислово розвинених країн світу / Ольга Борисенко //Вісник НАДУ – 2011. – №2 – С. 129 – 138.